

PAŃSTWOWY TEATR LUDOWY KRAKÓW NOWA HUTA

DYREKTOR I KIEROWNIK ARTYSTYCZNY: WALDEMAR KRYGIER
ZASTĘPCA DYREKTORA D/S ADMINISTRACYJNYCH: JAN WĄTROBA
KIEROWNIK LITERACKI: KRZYSZTOF MIKLASZEWSKI

Sezon 1971/72

Scena duża

Pozycja 6/105

FIODOR DOSTOJEWSKI IDIO TA

PRZEKŁAD: JERZY JĘDRZEJEWICZ ADAPTACJA, REŻYSERIA I SCENOGRAFIA:
WALDEMAR KRYGIER RUCH SCENICZNY: JACEK TOMASIK

AKTORZY: Myszkina - CZESŁAW WOJTAŁA Rogożyn - ALEKSANDER BEDNARZ
Radomski - ROMAN MARZEC Iwan - JAN KLUCZNIK Lizawietta - BOGUSŁAWA
CZUPRYNÓWNA Aglaja - DANUTA JAMROZY Adelaida - WANDA SWARYCZEWSKA
Aleksandra - BARBARA ZGORZALEWICZ Kola - MACIEJ STASZEWSKI Księżna
Bielokońska - KRYSZYNA FELDMAN Antip - RYSZARD MAYOR Doktorenko -
LESZEK ŚWIGOŃ Keller - LECH BIJAŁD Hipolit - ANDRZEJ WIŚNIEWSKI

P R E M I E R A M A R Z E C 1 9 7 2

ARCHIWUM
P. TEATRU LUDOWEGO
W NOWEJ HUTCE

Nr poz. 105

„Idiota”, napisany w 1868 roku, należy do najbardziej fascynujących powieści Fiodora Dostojewskiego. Jak wiele utworów „ojca współczesnej powieści” doczekał się ten utwór 5 przeobrażeń filmowych i kilku inscenizacji teatralnych. W Polsce „Idiota” miał dotychczas dwóch swoich inscenizatorów: Waldemara Krygiera i Stanisława Brejdyganta. Krygier po udanej próbie w Teatrze 13 Rzędów w Opolu (1961) po 11 latach powraca na deskach Teatru Ludowego do inspirującego go i niepokojącego materiału powieściowego.

Osią inscenizacyjną scenicznej interpretacji powieści uczynił Krygier odkrytą w materii utworów Dostojewskiego przez radzieckiego literaturoznawcę Michała Bachtina zasadę karnawałizacji. „Karnawał to synkretyczna forma widowiskowa o charakterze obrzędowym. Karnawał — to widowisko bez rampy, w którym nie ma podziału na wykonawców i widzów” — pisze Bachtin. Na czas karnawału zostają zawieszone prawa, zakazy i ograniczenia utrzymujące porządek zwykłego, pozakarnawałowego świata. Unieważnia się wszelkie dystanse między ludźmi. Zachowanie, gest i słowo człowieka uwalniają się spod presji wszelkich sytuacji hierarchicznych. Karnawałowym kontaktom i zestawieniom podlega to wszystko, co przedtem było w sobie zamknięte, rozdzielone i odizolowane. Karnawał zbliża, łączy, jednoczy i w wesołym związku kójarzy świętość i świętokradztwo, wzniosłość i pospolitość, wielkość i nicość, mądrość i głupotę. Karnawał — to święto czasu, który wszystko niszczy i wszystko odnawia. To żywe światoodczucie, znajdujące swój konkretno-mysłowy wyraz w przeżywanych i odgrywanych obrzędach uroczystości masowych”. Tak brzmią najważniejsze sformułowania Bachtina, próbującego zdefiniować istotę zjawiska, nałożonego na przebieg codziennych życiowych sytuacji, kształtowanych przez takie karnawałowe zasady, jak familiaryzacja, zbliżająca ludzi, ekscentryczność, korzystająca z prawa bliskiego kontaktu, by wyjawiać to, co podskórne i wstydliwie skrywane, karnawałowy megalizm —

jako dalszy krok w eksponowaniu owej ekscentryczności, wreszcie profanacja, stanowiąca sparodiowany „system karnawałowych odbrazowań i pomniejszeń”.

Postać głównego bohatera powieści — księcia Myszkina, tego ochrzczonego przez zdroworozsądkowe środowisko mianem „idioty”, staje się zasadniczą siłą wpływającą na karnawalizujące zachowanie się partnerów. Myszkina to jeden z bohaterów Dostojewskiego, o których Maciej Szybist napisał w programie do sztuki: „Człowiek siebie nienawidzący, człowiek z sobą rozmawiający o własnej małości i podłości, o własnej niedoskonałości i grzeszności, człowiek grzeszny i cierpiący z tego powodu, że grzeszy, człowiek miłosierny, którego miłosierdzia nikt nie chce, a świat go odrzuca jako idiotę, gdyż chce czynić dobrze, choć nie zawsze dobro daje dobro”.

Myszkina jest dla Krygiera jedynym bohaterem. Otaczająca go rzeczywistość oglądana jest wyłącznie z jego punktu widzenia. Krygier, by przeprowadzić polemikę myślowo-teatralną z bohaterem Dostojewskiego, polemikę z ideą mesjanizmu, „zbawicielstwa”, jaką ucieleśniać zdaje się książę, poszedł tak daleko, ale i konsekwentnie, iż wyrugował nie tylko postaci i wątki drugorzędne, ale i także postać Nastazji Filipowny, postać pierwszoplanową, o którą przecież cała gra i rozgrywka idzie. Z faktu zamordowania Nastazji uczynił ramy widowiska, rozwinął miłosną perypetię, wydobyl przeciwstawienie Myszkina — Rogożyna, wzmocnił wymowę poprzez muzyczno-taneczną „mechanizację” scen zbiorowych, charakteryzujących w pełni otaczające Myszkina społeczeństwo, w którym ludzie widzą siebie tylko jako przedmioty toczącej się gry.

„Tragizm Myszkina — jak formułuje to Szybist — polega na tym, że stara się on przełamać tę nowoczesną i diabelską w istocie granicę indywidualności, jaka oddziela go od świata. Atakuje on tę granicę, czyniąc go samotnym i nieszczęśliwym”. I to jest — zasadniczy cel i sens współczesnej interpretacji „Idiota”.

Kasa Teatru czynna na dwie godziny przed przedstawieniem. W niedzielę i święta dodatkowo od godz. 10—12. Tel. 411-83.

Organizacja widowni przyjmuje zamówienia i prowadzi sprzedaż biletów zbiorowych i indywidualnych na 14 dni przed przedstawieniem. Tel. 411-83 czynna codziennie od godz. 9—16.

Przedprzedaż biletów prowadzi „Orbis” ul. Jana 5 i „Wawel Tourist” Plac Centralny 1.

Dojazd do Teatru z Krakowa z Ronda tramwajem linii nr 1, 5, a także autobusem pośpiesznym „A” do Placu Centralnego.

Kawiarnia w Foyer Teatru czynna na godzinę przed przedstawieniem.